

Visie voor het vrijwilligerswerk in Vlaanderen

De Vlaamse overheid erkent de eigenheid, en de meerwaarde ervan, van het vrijwilligerswerk op verschillende vlakken. Die meerwaarde is er voor individuele vrijwilligers, voor organisaties en instellingen die met vrijwilligers werken en op het niveau van de samenleving als geheel.

- ✓ Op **maatschappelijk vlak** is vrijwilligerswerk er op de eerste plaats om aan noden te voldoen, om mensen en hun omgeving te helpen, om de natuur te helpen, om allerlei taken op te nemen die niet of onvoldoende door markt en overheid opgenomen (kunnen) worden en door verenigingen en vrijwilligers worden opgenomen. Dit overstijgt het louter functionele van vrijwilligerswerk. Vrijwilligerswerk geeft veerkracht aan de samenleving, ook in moeilijker tijden.
- ✓ Op **sociaal** vlak houdt vrijwillig engagement sociale netwerken in stand, creëert nieuwe, eigentijdse vormen van netwerken en slaat bruggen tussen mensen. Samenwerking leidt tot meer cohesie en wederzijds begrip. Vrijwilligers dragen op een constructieve manier bij tot de samenleving. De inzet van vrijwilligers maakt toegang tot bepaalde vormen van dienstverlening en/of naar het aanbod van activiteiten laagdrempeliger.
- ✓ Op het vlak van **persoonlijke ontwikkeling** ontdekken vrijwilligers dat ze nieuwe dingen leren in het vrijwilligerswerk: ontmoeting, samenwerken, communiceren, ... Het informeel leren binnen het vrijwilligerswerk is van essentieel belang voor alle vrijwilligers, en werkt versterkend, ook voor kwetsbare mensen. Vrijwilligerswerk leert mensen in een fijne omgeving kennismaken met werkmethoden, gewoonten, de taal zodat het een goede plek is voor inburgering. Bovenal is vrijwilligerswerk plezierig en moet het dat ook blijven.
- ✓ Op het vlak van **zorg** leveren vrijwilligers dagelijks bewijs van het zorgen voor anderen: eenzame ouderen, kinderen die extra ondersteuning nodig hebben bij het leren, nieuwkomers op zoek naar huis of werk, ... Ze geven de zorgzame samenleving concreet gestalte.
- ✓ Vrijwilligerswerk is goed voor de **mentale en lichamelijke gezondheid** van de vrijwilliger. De vrijwilliger als persoon weet zich immers verbonden aan anderen, is ingebed in een organisatie die zijn inzet apprecieert en naar waarde schat.
- ✓ Vrijwilligers dragen ook graag op een constructieve manier bij tot democratische besluitvorming en spelen een cruciale rol binnen de **democratie** en democratische processen. Ze zijn vaak ook toleranter ten aanzien van de overheidsinstellingen. Het vrijwilligerswerk, als onderdeel van wat het maatschappelijk middenveld wordt genoemd, vervult een intermediaire functie in het democratische spel.
- ✓ Vrijwilligerswerk is geen geïsoleerd gegeven in de samenleving. Er worden koppelingen gemaakt met andere sectoren, door samenwerking met (lokale) overheden, ondernemingen, onderwijs, andere organisaties, ... Vaak nemen vrijwilligers of vrijwilligersorganisaties een pioniersrol op inzake **innovatie** en in de creatie van nieuwe werkvormen of joboportunities.
- ✓ Op **economisch** vlak draagt vrijwilligerswerk bij tot de groei van het BNP. Vrijwilligers denken meestal niet in termen van economische meerwaarde en blijven vaak bescheiden over de bijdrage die ze leveren tot de samenleving. Kwantitatieve metingen tonen concreet aan dat vrijwilligers bijdragen tot de groei van het BNP, tot de economische ontwikkeling dus. Niet enkel omdat het vrijwilligerswerk een efficiëntiewinst oplevert, ook omdat er activiteiten en diensten gegenereerd worden die perfect in economische termen kunnen worden uitgedrukt. Het vrijwilligerswerk zorgt ervoor dat heel wat diensten betaalbaar zijn en blijven. Voor de begunstigden van het vrijwilligerswerk is dat een belangrijk gegeven.

- ✓ Vrijwilligers ontwikkelen **competenties**, talenten, vaardigheden en houdingen dankzij het vrijwillig engagement. Dat maakt van de vrijwilliger een flexibel persoon, die bijkomende en zelfs essentiële competenties verwerft, die de **arbeidsmarkt** en de eigen inzetbaarheid ten goede komen. Het vrijwilligerswerk draagt zowel direct als indirect bij tot de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de vrijwilliger als individu. Vrijwilligerswerk is ook wel eens een middel tot re-integratie in het arbeidsproces, hoewel inzetbaarheid op de arbeidsmarkt niet de finaliteit is van vrijwilligerswerk, het is een extra troef.

Vanuit de cijfers, de omgevingsanalyse en de SWOT analyse met betrekking tot het vrijwilligerswerk in Vlaanderen (zie bijlage “Vrijwilligerswerk: cijfers, omgeving en SWOT-analyse”), en de erkenning van de meerwaarde en eigenheid van het vrijwilligerswerk, komt de Vlaamse overheid tot volgende visie voor het vrijwilligerswerk en vrijwilligersbeleid:

Vrijwilligers zijn omnipresent en vervullen een fundamentele rol in de maatschappij als geheel en in alle geledingen en domeinen ervan. De bijdrage en het engagement van de vele vrijwilligers aan een warme en solidaire Vlaamse samenleving is van onschatbare waarde. In Vlaanderen is de non-profit sector, het middenveld, het brede verenigingsleven, het biotoop bij uitstek. Ook overheden zijn geen onbelangrijke organisator van vrijwilligerswerk.

Tegenover vrijwillig engagement staat geen geldelijke vergoeding voor de geleverde prestatie. De meerwaarde voor de vrijwilliger zit in de appreciatie, in het leveren van een maatschappelijk nuttige bijdrage, het opdoen van een ervaring, iets bij te leren, plezier te beleven, anderen te ontmoeten. De waardering die de samenleving en overheid kan uitdrukken voor dat vrijwillig engagement zit in het creëren van een vrijwilligersvriendelijk klimaat door:

- **vrijwilligerswerk ‘zuiver’ te houden;**
- **vrijwilligers te beschermen;**
- in te zetten op **ondersteuning en informatie** voor vrijwilligers;
- het **verenigingsleven te ondersteunen;**
- **iedereen de kans te geven om vrijwilligerswerk te kunnen doen;**
- **vrijwilligerswerk promoten en zichtbaar maken.**

De Vlaamse Regering zal deze ambitie en vooropgestelde doelstellingen concretiseren en verder ontwikkelen. Door onder meer:

- ✓ **Vrijwilligerswerk zuiver houden:**
 - De Vlaamse Regering schaaft zich achter federale definitie en de Vrijwilligerswet en wil deze via interbestuurlijk overleg blijven opvolgen.
 - De Vlaamse Regering wil prestatievergoedingen voor vrijwilligerswerk uitsluiten en zal onderzoek doen naar vormen van voorwaardelijk of verplicht vrijwilligerswerk en deze praktijken anders benoemen. Vrijwilligerswerk heeft immers zeker positieve effecten, maar indien het niet meer om een vrijwillig engagement gaat, dan wordt dat ook best anders benoemd en in andere statuten vorm gegeven.

✓ Vrijwilligers beschermen:

- De Vlaamse Regering zal ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk initiatieven nemen met betrekking tot vrijwilligersverzekeringen. Dit behelst onder meer de overname van de provinciale verzekeringspolis, al dan niet geactualiseerd en bijgestuurd én een promotie en stimuleringsbeleid ondersteunen in verband met verzekeringen.
- Te onderzoeken hoe de kwetsbare individuele vrijwilliger gehoord kan worden bij klachten. De individuele vrijwilliger staat immers zwak tegenover organisaties.

✓ Ondersteuning en informatie:

- De Vlaamse Regering zal investeren in een centraal Vlaams kennis- en expertisecentrum waarin de transversale ondersteuning op verschillende vlakken gebundeld wordt. De rollen voor dergelijk centrum zijn ondersteuning aan de ene kant (door middel van informatievoorziening, vorming, ...; over zowel harde materie (wetgeving, verzekering) als 'zachtere' materie (management, competentie-ontwikkeling); voor zowel verenigingen als overheden) en promotie en sensibilisering anderzijds (zichtbaarheid, maatschappelijke waardering). Gelet op de bereidheid tot samenwerking en netwerking door vele sectororganisaties dient deze centrale speler deze netwerken ook te faciliteren en ondersteunen. Vlaanderen kan vanuit dit centrum ook lokale besturen ondersteunen in hun vrijwilligersbeleid.

✓ Ondersteuning van het verenigingsleven:

- Wat betreft de ondersteuning van het verenigingsleven houdt Vlaanderen vast aan het subsidiariteitsprincipe. Ondersteuning van (sector)organisaties dient in eerste instantie ook vanuit de verschillende beleidsdomeinen te gebeuren, het is immers niet de ambitie van een gecoördineerd vrijwilligersbeleid om het gehele verenigingsbeleid vorm te geven. De Vlaamse Regering blijft vasthouden aan een sterk middenveld en aan de dialoog met dat middenveld dat geformaliseerd wordt door het charter met de Verenigde Verenigingen.
- Beperking administratieve lasten door middel van onderzoek naar één digitaal centraal verenigingsloket waar verenigingen gebruik van kunnen maken om zowel op lokaal, provinciaal als Vlaams niveau beroep te kunnen op dienstverlening (subsidies, uitleendiensten, registratie van werking i.h.k.v. werking van koepels en federaties, ...).
- Veel van wat door vrijwilligers als 'regulitis' wordt aangehaald situeert zich op lokaal niveau. Er dient verder ingezet te worden op sensibilisering en de verspreiding van goede voorbeelden van vrijwilligersvriendelijke lokale reglementering.

✓ Toegankelijkheid van vrijwilligerswerk:

- Het is internationaal een vaststelling: vrijwilligerswerk is niet voor iedereen even toegankelijk. Sociaal-economische factoren zijn sterk bepalend. Ook op vlak van etnisch-culturele diversiteit blijft het vrijwilligerswerk een hoofdzakelijk 'autochtone' sector. Er zijn hiervoor de voorbije jaren binnen verschillende sectoren reeds initiatieven opgestart, maar hiervoor op korte termijn structurele totaaloplossingen bieden is een utopie, maar er gebeuren op het terrein heel wat inspanningen van organisaties. Die inspanningen kunnen gebundeld worden en als goede voorbeelden gedeeld worden.

✓ **Promoten en zichtbaar maken:**

- De rol van promotor van het vrijwilligerswerk kan worden opgenomen door het centraal kennis- en expertisecentrum (zie supra).
- Om vrijwilligerswerk en de impact ervan zichtbaar te maken is investering in onderzoek nodig. De intentie van de Koning Boudewijnstichting om de survey van 2015 driejaarlijks te herhalen is een mooi initiatief waaraan Vlaanderen kan inhaken om de verzamelde gegevens verder te verdiepen en vertalen naar de Vlaamse schaal en context. Ook zal bekeken worden op welke manier er afstemming kan komen tussen andere peilingen en diensten, zoals de studiedienst van de Vlaamse Regering en de Vlaamse Statistische Autoriteit.
- Op Vlaams niveau kan afstemming georganiseerd worden met betrekking tot registratie van de inzet van vrijwilligers in de diverse sectoren en de ontsluiting ervan. Dit is geen verhaal van bijkomende registratie, maar een oproep om te kritisch te bekijken wat er geregistreerd wordt op vlak van vrijwilligerswerk en manieren te zoeken om die informatie ook te ontsluiten.

Het geheel van acties en initiatieven kan door het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid blijvend opgevolgd en bijgestuurd worden waarbij het HOV periodiek kan rapporteren, evalueren en voorstellen tot bijsturing kan formuleren ten aanzien van de Vlaamse Regering.